

О. М. Вінник
*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
професор кафедри господарського права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

УДК 346.2; 346,9; 347.72

ДО ПРОБЛЕМИ КОРПОРАТИВНИХ КОНФЛІКТІВ

Присвячена корпоративним конфліктам у сучасних умовах господарювання. Розглядаються складові корпоративних конфліктів, причини їх виникнення, правові засоби попередження та розв'язання.

Ключові слова: конфлікт інтересів; корпоративні інтереси; корпоративний конфлікт; розв'язанні корпоративних конфліктів; вдосконалення правового регулювання.

Конфлікти в суспільстві — небажане, але повсякденне явище, зумовлене наявністю різних (суперечливих, конкуруючих і навіть ворожих) інтересів у членів відповідної спільноти щодо певних благ (як матеріального, так і нематеріального характеру) і активним прагненням відстояти свої інтереси. Одним з різновидів конфлікту інтересів є корпоративні конфлікти. Це поняття є відносно новим для сучасного українського правознавства, поява якого зумовлена широким використанням у сучасних умовах господарювання господарських організацій корпоративного типу, насамперед, господарських товариств.

Якщо законодавець уникає використання цього поняття, надаючи перевагу суміжному (конфлікту інтересів) (ст. 10 Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, ст. 6¹ Закону України “Про акредитацію органів з оцінки відповідності”) [1; 2; 3, с. 47], то в теоретичних працях обґрунтовується його використання [4, с. 146–152; 5, с. 3–195, 6, с. 100–112; 7, с. 98–108]. Матеріали практики (насамперед, узагальненої судової [8; 9]) свідчать про численність корпоративних конфліктів, сторони яких змушені звертатися для їх вирішення до правових засобів. Проте чинним правовим механізмам попередження та розв'язання таких конфліктів притаманна низка недоліків, серед яких слабка ефективність, неадекватність сучасному стану корпоративних відносин, ігнорування інтересів меншості тощо. Все це свідчить про актуальність проблеми корпоративних конфліктів та необхідності її вирішення не лише як на законодавчому, так і на теоретичному рівнях.

Насамперед, слід визначитися з поняттям корпоративних конфліктів, їх складом, видами. Такі конфлікти виникають між суб'єктами корпоративних відносин як носіями корпоративних (загально-корпоративних та індивідуально-корпоративних інтересів) щодо об'єктів таких відносин (майна та прибутку товариства, управління його справами, інформації товариства, можливостей товариства).

Виникнення корпоративних конфліктів безпосередньо пов'язане із зіткненням інтересів різних категорій учасників таких відносин:

- (а) на етапі створення товариства — інтересів засновників;
- (б) у процесі функціонування товариства — інтересів товариства, що діє в особі його органів чи уповноважених на ведення справ товариства учасників та інтересів останніх, інтересів окремих учасників та їх груп (інтереси учасника, який має можливість контролювати товариство, зазвичай, відмінні від інтересів дрібних акціонерів);

(в) на етапі припинення товариства шляхом ліквідації (між товариством та його учасниками — щодо розподілу майна товариства між учасниками після покриття заборгованості перед кредиторами відповідно до встановленої законом черговості) та реорганізації (щодо сплати незгідним з реорганізацією учасникам грошового еквівалента їх частки в статутному капіталі товариства, що зазнає реорганізації, та визначення частки згодних з реорганізацією учасників у товаристві (товариствах), що залишається (залишаються) чи виникає (виникають) у процесі реорганізації).

На етапі створення засновників згуртовує спільна мета — виконання необхідних підготовчих дій щодо започаткування господарського товариства певних параметрів та отримання в подальшому прибутку від його діяльності, а також (у разі включення відповідних положень в установчий документ товариства відповідно до встановленого порядку) і привілеїв за докладені зусилля із заснування товариства. Навіть за наявності суперечливих або конкуруючих інтересів у засновників конфлікт врегулюється укладенням засновницького договору (договору про створення товариства), який підписується усіма його сторонами (а відтак — досягається компроміс щодо їх суперечливих інтересів).

Після державної реєстрації господарського товариства, якою завершується його створення, формується найбільш складна система інтересів. У товаристві, так би мовити, під одним дахом змушені “уживатися” інтереси різних осіб, їх груп: засновників, учасників, самого товариства, посадових осіб його органів (виконавчого, контрольного), найманих працівників. Не слід обминати й інтереси опосередкованих учасників корпоративних відносин, а саме: споживачів продукції (робіт, послуг), що виробляється товариством, кредиторів останнього, держави, територіальної громади за місцем знаходження товариства. Названі особи (їхні групи) можуть мати свої особливі інтереси, однак в одному вони, зазвичай, солідарні. Переважно це стосується успішної діяльності товариства, що забезпечує учасникам останнього отримання високих та стабільних дивідендів, працівникам — заробітну плату і матеріальне заохочення їхньої праці, посадовим особам органів товариства — гідну оцінку їхнього професіоналізму, споживачам — якісну і за доступними цінами продукцію (роботи, послуги), кредиторам — своєчасне і повне погашення заборгованості, державі та територіальній громаді — дотримання вимог природоохоронного, антимонопольного та іншого законодавства, стабільне надходження податків та інших обов’язкових платежів як джерел поповнення відповідних бюджетів, за рахунок коштів яких і здійснюється фінансування соціальних програм.

Рівночасно згадані категорії осіб можуть мати свої особливі інтереси щодо товариства. Так, інтереси учасників на отримання високих дивідендів не завжди відповідають інтересам кредиторів товариства, заінтересованих у збільшенні/підтриманні його майнової бази (чистих активів) — основної гарантії задоволення їх інтересів; спрямування ж прибутку на виплату дивідендів (замість вкладення у виробництво) не забезпечує вдосконалення, модернізацію чи розширення виробництва і відповідно — поповнення майна товариства. Інтереси посадових осіб органів товариства щодо використання свого службового становища в товаристві (а відтак — можливостей товариства) з власною метою суперечать корпоративним інтересам — як *загальному* (самого товариства), так і *індивідуальним* (основної маси учасників товариства, зацікавлених у сумлінному виконанні зазначеними особами своїх посадових обов’язків — діяти в інтересах товариства та його учасників).

Численність учасників (як безпосередніх, так і опосередкованих) корпоративних відносин, наявність у них не лише спільних, а й відмінних інтересів, що взаємодіють між собою, свідчить про певну систему інтересів, яка віддзеркалює зв’язки та залежності між ними. Ця система передбачає наявність стрижня, який забезпечує її функціонування як єдиного цілого. Таким стрижнем є *корпоративний інтерес* (інтереси).

У господарських товариствах класичного типу (таких, що діють у складі двох і більше осіб), зазвичай, домінують спільні приватні інтереси колективу учасників або їх більшості, які в ідеалі повинні збігатися із загальним корпоративним інтересом, а у товаристві однієї особи — інтерес засновника товариства та його єдиного учасника. У разі ж, якщо при реалізації приватних інтересів засновників, учасників, самого товариства зачіпаються публічні інтереси, зазвичай, діє пріоритет останніх. Так, товариство повинно підпорядковуватися нормам законодавства про захист економічної конкуренції (Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, “Про захист економічної конкуренції”) [10; 11], встановленому порядку випуску цінних паперів (ст.ст. 28–38 Закону України “Про цінні папери та фондовий ринок”) [12], вимог щодо врахування інтересів кредиторів під час зміни статутного капіталу (ст. 16 Закону України “Про господарські товариства”, ст.ст. 14–16 Закону України “Про акціонерні товариства”) [13; 14], реорганізації та ліквідації товариства (ст.ст. 20, 21 Закон України “Про господарські товариства”, ст.ст. 79–89 Закону України “Про акціонерні товариства”, ст.ст. 105, 111–112 Цивільного кодексу України [13; 14; 15] та ін.).

У зв'язку з тим, що господарські товариства в класичному їх варіанті, є організаціями корпоративного типу, в них домінує своєрідний інтерес, що, з одного боку, є віддзеркаленням інтересів всіх або більшості засновників та учасників товариства (груповим інтересом), а з іншого — інтересів однієї особи — товариства. Однак інтерес товариства не можна беззастережно ототожнювати з інтересами його засновників та учасників. Так, товариство як суб'єкт господарювання зацікавлене не лише у власній майновій стабільності, а й у вдосконаленні виробництва як умови забезпечення конкурентоспроможності на ринку, що зазвичай забезпечується за рахунок прибутку товариства. Рівночасно учасники товариства можуть бути заінтересовані переважно у спрямуванні прибутку на виплату дивідендів. Зазначена обставина свідчить про необхідність розмежовувати інтереси учасників товариства та інтереси товариства як самостійного суб'єкта господарських правовідносин. Користуючись запровадженим ще римськими юристами поняттям корпорації як організації (юридичної особи), інтереси товариства можна іменувати загальнокорпоративними, як це пропонується Г. Л. Осокіною [16, с. 91]. Саме врахування цих інтересів гарантує ефективну діяльність господарського товариства. Однак принцип ведення справ товариства спрямований на забезпечення інтересів більшості (групових чи навіть інтересів окремого учасника з домінуючою часткою в статутному капіталі/більшості голосів), оскільки рішення в об'єднаннях капіталів (АТ, ТОВ, ТДВ) приймаються зазвичай більшістю голосів присутніх за зборів учасників/акціонерів (ч. 2 ст. 59, ст. 65 Закону України “Про господарські товариства”, ст.ст. 41, 43 Закону України “Про акціонерні товариства” [13; 14], якою може володіти одна особа (власник контрольного пакету акцій або відповідної частки у статутному фонді товариства), а в персональних товариствах (ПТ, КТ) — уповноваженими учасниками, які діють відповідно до положень засновницького договору та довіреності учасників, які делегували їм відповідні повноваження (ст.ст. 67, 68, ч. 1 ст. 76, ст. 77 Закону України “Про акціонерні товариства”, ст.ст. 122, 136 Цивільного кодексу України) [14; 15].

Відмінність інтересів товариства (*загальнокорпоративних*) від інтересів його учасників (*індивідуальнокорпоративних*) зумовлює необхідність розв'язання питання пріоритету тієї чи іншої категорії інтересу у випадках їх колізії. Якщо при голосуванні на загальних зборах (в об'єднанні капіталів) чи веденні справ персонального товариства його учасниками домінує колективний інтерес (більшості — в об'єднаннях капіталів, уповноважених на ведення справ товариства — в персональних товариствах), то інакше стоїть питання у разі виконання посадовими особами органів товариства чи уповноваженими учасниками своїх повноважень: наявність вираженої в установленому порядку волі більшості (в установчих документах, рішеннях загальних зборів) покладає на них обов'язок дотримуватися інтересів більшості

навіть у разі несприятливих наслідків для товариства; у протилежному ж випадку (за відсутності зафіксованої у відповідній формі волі більшості) визначальними повинні бути інтереси товариства (загальнокорпоративні інтереси).

Проблема співвідношення загальних та індивідуальних корпоративних інтересів, якщо носієм останніх є власник контрольного пакету акцій або відповідної частки у статутному капіталі товариства, постає у разі завдання шкоди товариству впливом такого акціонера (учасника) у процесі реалізації ним права на участь в управлінні товариством. Вирішальний вплив такої особи на товариство (завдяки більшості голосів у загальних зборах і відповідно — можливості формування зі своїх представників чи прибічників виконавчий та контрольні органи) дозволяє цілком легальним шляхом ігнорувати інтереси решти акціонерів (учасників) і самого товариства, що не відповідає інтересам суспільства, зацікавленого в цивілізованих правилах господарювання. Віддзеркаленням цих інтересів (суспільних) є зафіксоване в ч. 4 ст. 13 Конституції України положення щодо забезпечення державою соціальної спрямованості вітчизняної економіки. Вирішення цієї проблеми можливе лише у разі застосування комплексу правових засобів, а саме:

— покладення на учасника/акціонера, який контролює товариство, обов'язку відшкодування заподіяних з її вини товариству збитків, а також субсидіарної відповідальності за зобов'язаннями товариства у разі визнання останнього банкрутом з вини контролюючого учасника (ч. 6 ст. 126 ГК [17] в редакції Закону від 15.03.2006 р. така відповідальність передбачена лише для холдингової компанії, якщо згадані наслідки від її впливу настали для корпоративного підприємства такої компанії);

— запровадження низки прав для учасників господарських товариств, що вперше були започатковані правом США: право на незгоду, право на подання непрямих позовів, право на подання колективних позовів [18, с. 75–81; 5, с. 255–264];

— покладення обов'язків посадової особи органів товариства (включно з наглядовою радою акціонерного товариства) лише на фізичну особу (з врахуванням встановлених законом обмежень), яка повинна діяти в кращих інтересах товариства і нести відповідальність за шкоду, завдану товариству в результаті прийняття незаконних та/або завідомо неефективних для товариства рішень (зазначена проблема загострилася у зв'язку з лютевими (2011 р.) змінами до ч. 1 ст. 52 Закону “Про акціонерні товариства” [19], відповідно до якої члени наглядової ради акціонерного товариства обираються з числа фізичних осіб, які мають повну цивільну дієздатність, та/або з числа юридичних осіб — акціонерів).

Конфлікт інтересів часто-густо трапляються і між самими учасниками товариства, їхніми групами. Найчастіше такі конфлікти виникають між більшістю та меншістю учасників через різні можливості впливу на товариство та реалізації своїх інтересів, особливої гостроти набуваючи в акціонерному товаристві через велику кількість акціонерів з різним ступенем впливу на прийняття загальними зборами (а відтак — й іншими органами, що формуються зборами) юридично значущих рішень. До більшості може належати навіть один акціонер — власник контрольного пакету акцій завдяки діючим в АТ принципам: голосування на загальних зборах (одна акція — один голос), визнання зборів повноважними за присутності акціонерів, які володіють більшістю (понад 60 %) голосів, прийняття рішень загальними зборами (простою чи кваліфікованою більшістю голосів присутніх акціонерів).

За відсутності в законодавстві універсальних положень про субсидіарну відповідальність власника контрольного пакета акцій/відповідної частки в статутному фонді у разі заподіяння товариству шкоди через прийняття під його впливом неефективних або навіть шкідливих для товариства рішень, конфлікти між більшістю і меншістю (дрібними, але численними акціонерами) можуть вилитися навіть у кризові явища в економіці і соціально-політичному житті країни. Цьому могла б зарадити соціальна відповідальність у сфері підприємництва [20; 21; 22],

про яку поки що можна говорити як про бажане майбуття, а не про реальну дійсність. Дрібні ж акціонери українським законодавцем позбавлені реальних шансів впливати на діяльність товариства, в т. ч. і подавати в інтересах товариства позови, що в зарубіжному законодавстві (зокрема США) та правовій літературі іменуються по-різному: непрямі чи похідні позови [18, с. 75–81; 5, с. 262–264; 23] або (як пропонує опонент застосування такої назви щодо позовів акціонерів Г. Л. Осокіна [16, с. 89–106]) різновид корпоративних позовів. Лише об'єднавшись з собі подібними з метою утворення кваліфікованої меншості, дрібні акціонери отримують права меншості: вносити до порядку денного загальних зборів пропозиції, що мають обов'язково враховуватися; контролювати реєстрацію акціонерів (їх представників), які прибули для участі в загальних зборах; вимагати у наглядової ради скликання позачергових загальних зборів товариства, а якщо така вимога не виконана протягом встановленого законом терміну — самим скликати такі збори; вимагати проведення аудиторської та спеціальної перевірок діяльності акціонерного товариства (ч. 4 ст. 38, ч. 4 ст. 40, ст. 47, ч. 5 ст. 75, ст. 76 Закону України “Про акціонерні товариства”). Подібні ситуації свідчать про конфлікт між посадовими особами та акціонерами, що сформувавши меншість і змушені докласти відповідних майнових та організаційних зусиль для захисту своїх інтересів. Проте на практиці правами меншості користуються, зазвичай, власники крупних пакетів акцій, а дрібним акціонерам бракує організованості через внутрішньоособистісні конфлікти (треба об'єднатися з собі подібними та скликати загальні збори, але не хочеться мати клопоту) або відсутність коштів для оплати послуг адвокатів, що ускладнюється розпорошеністю акціонерів, наявністю у частини з них подвійного статусу (акціонер–посадова особа товариства чи акціонер–працівник товариства) та ін.

Злободенність зазначеної проблеми в Україні та інших країнах перехідної економіки зумовлена численними конфліктами, що виникають у господарських товариствах через *недостатню увагу законодавця* до запровадження нових правових механізмів, спрямованих на збалансування інтересів більшості і меншості в товаристві, попередження корпоративних конфліктів та їх розв'язання. Проте, на жаль, у правовій науці таким конфліктам досі не приділяється належної уваги. Тому варто визначити їх характерні риси.

Складовими корпоративного конфлікту є:

— його *суб'єкти*: безпосередні (засновники господарського товариства; його учасники/акціонери; саме товариство; органи товариства та посадові особи цих органів) та опосередковані (до них належать кредитори товариства у визначених законом випадках обов'язкового врахування їх інтересів, а саме при зменшенні статутного капіталу, при реорганізації товариства та його ліквідації товариства (ст.ст. 16, 82, 89 Закону України “Про акціонерні товариства”);

— *об'єкт* — те благо, на досягнення якого спрямовані інтереси суб'єктів конфлікту; ним може бути як матеріальне (майно товариства, його прибуток, у т. ч. у формі дивідендів), так і нематеріальне благо (участь в управлінні справами товариства, забезпечення контролю за діяльністю товариства, можливість товариства — договірні зв'язки, інсайдерська інформація, комерційна таємниця товариства тощо);

— *причини конфлікту* (ті обставини, що викликали появу конфліктної ситуації); ними можуть бути порушення (чи загроза порушення) одним учасником корпоративних відносин прав та законних інтересів іншого учасника (учасників); неналежне регулювання корпоративних відносин на законодавчому та/або локальному рівні, в результаті чого виникає:

(а) колізія прав, законних інтересів та/або обов'язків різних учасників корпоративних відносин (включаючи колізію між загальним корпоративним інтересом та індивідуальним);

(б) прогалина у правовому регулюванні (відсутність чи недосконалість правових механізмів попередження та розв'язання корпоративних конфліктів), а також

правовий нігілізм, низький рівень виконавчої дисципліни в системі товариства, помилкове уявлення про обов'язки посадової особи та ін.;

— *правові наслідки*, що породжуються конфліктом; зазвичай, це порушення (або загроза порушення) прав та законних інтересів учасника/учасників конфлікту та/або публічних інтересів; негативні наслідки корпоративних конфліктів можуть проявлятися також у зменшенні майнової бази товариства (як результат сплати ним штрафних санкцій за порушення посадовою особою покладених на неї обов'язків щодо забезпечення належного виконання договірних зобов'язань, платіжної дисципліни у сфері оподаткування, дотримання пожежної, санітарної, екологічної безпеки виробництва тощо або як результат укладення товариством угоди на користь його учасника, посадової особи товариства чи пов'язаних з ними осіб з ігноруванням загального корпоративного інтересу та індивідуальних корпоративних інтересів його учасників).

Отже, **корпоративним конфліктом** слід визнати такий конфлікт інтересів, що виникає між суб'єктами корпоративних відносин щодо корпоративних благ, спричиняючи для них (котрогось з учасників відносин) негативні наслідки або створюючи реальну загрозу їх настання, в т. ч. порушення їх прав та законних інтересів (насамперед, корпоративних), або створюючи загрозу такого порушення.

Зазвичай, корпоративні конфлікти оцінюються негативно, проте вони можуть відіграти і позитивну роль: виявити прогалини в регулюванні корпоративних відносин та усунути ці прогалини шляхом прийняття відповідного локального (корпоративного) нормативного акта чи внесенням відповідних доповнень в установчий та/або внутрішні документи товариства; спонукати прийняття відповідних рішень (щодо виключення учасника, який грубо порушує своїх корпоративні обов'язки, створюючи конфліктні ситуації; щодо переобрання складу органів управління та ін.). Однак позитивні риси такого конфлікту часто-густо поєднуються з негативними наслідками, що зумовлює необхідність припинення конфліктної ситуації.

Припинення корпоративного конфлікту може відбутися в результаті:

1) відновлення порушеного права чи законного інтересу однієї зі сторін конфлікту шляхом:

- а) відмови іншого суб'єкта конфлікту від своїх домагань;
- б) втручання чи використання третьої особи, яка виконує роль арбітра;
- в) досягнення компромісу між суб'єктами конфлікту;

2) відкладення розв'язання конфлікту на певний термін або до настання певних подій (наприклад, до винесення загальними зборами товариства рішення щодо питання, від якого залежить перебіг конфліктної ситуації, включаючи її розв'язання);

3) припинення конфлікту через усунення його причини (що може мати місце, наприклад, у разі прийняття локального документа про порядок розгляду заяв учасників товариства, якщо спір виник через відсутність такого документа, в т. ч. недотримання, на думку одного з суб'єктів конфлікту, строків розгляду заяв у товаристві).

Особливу роль у розв'язанні корпоративних конфліктів відіграють правові процедури:

— оформлені у формі відповідної угоди домовленості учасників конфлікту (мирова угода, внесення відповідних змін у засновницький договір персонального товариства про зміну схеми управління його справами, укладення акціонерної угоди щодо взяття її сторонами додаткових обов'язків (ст. 29 Закону України "Про акціонерні товариства") та ін.);

— розгляд конфлікту відповідними органами господарського товариства (загальними зборами учасників, виконавчим органом, наглядовою радою — в акціонерному товаристві, а в окремих випадках — ревізійною комісією) на вимогу однієї зі сторін конфлікту або відповідно до вимог законодавства (щодо вчинення значних правочинів або договорів з елементами заінтересованості, у разі набуття

контрольного пакету акцій (ст.ст. 64–72 Закону України “Про акціонерні товариства”));

— медіація як процедура, що забезпечує припинення (розв’язання) конфлікту самими його учасниками під керівництвом/за сприянням медіатора;

— арбітрування, для чого в господарському товаристві зі значною кількістю учасників доцільно створити спеціальну арбітражну комісію (“внутрішній” третейський суд), передбачивши у відповідному акті товариства (Положенні про арбітражну комісію) можливість для учасників конфлікту обрання арбітрів;

— розв’язання конфлікту компетентними державними органами в межах наданих їм повноважень (наприклад, у разі виявлення порушень, пов’язаних з емісією та обігом акцій, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку не лише вправі, але й зобов’язана втрутитися в конфлікт і розв’язати його в установленому порядку (ст. 8 Закону України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” [24]);

— судовий порядок, передбачений чинним законодавством (зазвичай, господарсько-процесуальним, оскільки відповідно до ГПК України спори, що виникають у корпоративних відносинах, підвідомчі господарським судам п. 4 ч. 1 ст. 12 ГПК України [25]); застосовується у разі неефективності вищезгаданих процедур за ініціативою хоча б одного з учасників конфлікту.

Попередженню виникнення конфліктів та їх цивілізованому розв’язанню сприяє, насамперед, оптимальне правове регулювання корпоративних відносин на рівні закону, а також внутрішньо корпоративних документів. Перше є віддзеркаленням державного регулювання корпоративних відносин, друге — саморегулювання, що застосовується на корпоративному рівні (самими суб’єктами корпоративних відносин) шляхом затвердження локальних/внутрішніх документів (статуту, внутрішніх положень) та укладення договорів між учасниками корпоративних відносин (договір засновників, акціонерні угоди).

Хоча роль саморегулювання в умовах ринкової економіки повинна зростати, проте при цьому не зменшується *роль* нормативно-правового регулювання, яке за відсутності в Україні (як держави перехідної економіки) цивілізованих традицій у корпоративних відносинах відіграє вирішальну роль. Це стосується запровадження добре апробованих у країнах розвинених ринкових відносин (і водночас — нових для України) способів захисту інтересів акціонерів: похідних та колективних позовів, а також акціонерних угоди. Однак про останні у ст. 29 Закону “Про акціонерні товариства” лише згадується без більш-менш ґрунтовного регулювання таких відносин (це, у свою чергу, спричиняє доволі критичне ставлення до таких угод з боку вищих судових інстанцій (п. 6.4 рекомендацій президії Вищого господарського суду “Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин”, п. 9 постанови Верховного Суду України “Про практику розгляду судами корпоративних спорів”) [8; 9]). Запровадження ж право на подання акціонерами похідних позовів (в інтересах товариства) у разі порушення порядку укладення правочинів, щодо яких має місце заінтересованість, передбачалося ч. 2 ст. 72 вищезгаданого Закону, проте в лютому 2011 року [19] це право було скасоване, що відповідає інтересам крупних акціонерів (адже вони фактично контролюють товариство і можуть забезпечити укладення у своїх інтересах не вигідних для товариства угод).

Нестабільність правового регулювання, його непередбачуваність, залежність від боротьби бізнесових груп — все це збільшує загрозу виникнення нових та численних корпоративних конфліктів, що часом вирішуються не правовими засобами (непоодинокі випадки рейдерства — сумні “новації” у сфері корпоративних відносин України [26; 27; 28]). Ці негативні явища спричинені перехідним характером економіки України, впливом політичної боротьби на всі сфери життя у вітчизняному суспільстві (включно з економічною та правовими сферами), кризами на транснаціональних ринках, що відбивається на вітчизняній економіці тощо.

Наша країна спроможна подолати ці негативні явища. І одну з провідних ролей в цьому повинно відіграти *запровадження в Україні ефективних механізмів попередження та розв'язання корпоративних конфліктів*, включаючи й вищезгадані права захисту інтересів акціонерів (на подання похідних та колективних позовів), врегулювання на рівні закону відносин щодо медіації, укладення та виконання акціонерних угод, відповідальності осіб, які контролюють товариство, та посадових осіб органів товариства за завдану з їх вини (під їх впливом) шкоду товариству, а також традицій соціальної відповідальності бізнесу, корпоративної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III [Текст] // ВВР. — 2002. — № 1. — Ст. 1.
2. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17.05.2001 р. № 2407-III [Текст] // ВВР. — 2001. — № 32. — Ст. 170.
3. Принципи корпоративного управління : рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 11.12.2003 р. № 571 [Електронний ресурс] НАУ-Online — URL : <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1007.2417.2&nobreak=1>.
4. *Вінник, О. М.* Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення [Текст] / О. М. Вінник. — К. : Атіка, 2003. — 251 с.
5. *Осипенко, О. В.* Конфликты в деятельности органов управления акционерных компаний [Текст] / О. В. Осипенко. — М. : Статут, 2007. — 621 с.
6. *Воловик, О. А.* Інтереси господарських товариств: проблеми правового забезпечення в корпоративних відносинах [Текст] : [монограф.] / О. А. Воловик. — Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2006. — С. 100–112.
7. *Вінник, О. М.* Проблеми правового регулювання корпоративних і партнерських відносин [Текст] : [монограф.] / О. М. Вінник. — К. : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2010. — 166 с.
8. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин : рекомендації президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04–5/14 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v5_14600-07.
9. Про практику розгляду судами корпоративних спорів : постанова Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0013700-08>.
10. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР [Текст] // ВВР. — 1996. — № 36. — Ст. 164.
11. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III [Текст] // ВВР. — 2001. — № 12. — Ст. 64.
12. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV [Текст] // ВВР. — 2006. — № 31. — Ст. 268.
13. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII [Текст] // ВВР. — 1991. — № 49. — Ст. 682.
14. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 р. № 514-VI [Текст] // ВВР. — 2008. — № 50–51. — Ст. 384.
15. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 40–44. — Ст. 356.
16. *Осокина, Г. Л.* Иск (теория и практика) [Текст] / Г. Л. Осокина. — М. : Городец, 2000. — 192 с.
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22. — Ст. 144.
18. *Сыродоева, О. Н.* Акционерное право США и России (сравнительный анализ) [Текст] / О. Н. Сыродоева. — М. : СПАРК, 1996. — 112 с.
19. Про внесення змін до Закону України “Про акціонерні товариства” щодо вдосконалення механізму діяльності акціонерних товариств : Закон України від 03.02.2011 р. [Текст] // ВВР. — 2011. — № 35. — Ст. 344.
20. *Саніахметова, Н. О.* Значення соціальної відповідальності та етики господарської діяльності для попередження економічної злочинності [Текст] / Н. О. Саніахметова //

- Субъекты хозяйствования и экономическая преступность: вопросы предупреждения : сб. материалов “Круглого стола” (Донецк, 1 ноября 2001 г.). — Донецк : ИЭПИ НАН Украины, Юго-Восток, Лтд, 2002. — С. 53–54.
21. Корпоративна соціальна відповідальність [Електронний ресурс] Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва — URL : <http://www.kharkiv.biz.ua/kso>.
22. Костюк, О. М. Концепція корпоративного управління та корпоративної соціальної відповідальності в банках [Електронний ресурс] / О. М. Костюк, Я. І. Мозговий // Проблеми системного підходу в економіці [Електронне наукове фахове видання]. — 2011. — № 2. — URL : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_2/Kostuk_211.htm.
23. Ярков, В. В. Новые формы исковой защиты в гражданском процессе (групповые и косвенные иски) [Текст] / В. В. Ярков // Государство и право. — 1999. — № 9. — С. 32–40.
24. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР [Текст] // ВВР. — 1996. — № 51. — Ст. 292.
25. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-ХІІ [Текст] / ВВР. — 1992. — № 6. — Ст. 56.
26. Клюев отмечает всплеск рейдерства в Украине [Электронный ресурс] Дело.ua. — URL : <http://delo.ua/ukraine/kljuev-otmechaet-vsplesk-rejderstva-v-ukraine-169869>.
27. Посол Великобритании: В Украину вернулось рейдерство [Электронный ресурс] Дело.ua. — URL : <http://delo.ua/ukraine/posol-velikobritanii-v-ukrainu-vernulos-rejderstvo-168984>.
28. ВВ: в Украине существует высокая угроза рейдерского захвата бизнеса [Электронный ресурс] Новости Украины от LB.ua. — URL : http://economics.lb.ua/state/2011/11/01/121979_vb_v_ukraine_sushchestvuet_visoka.html.

Надійшла до редакції 03.02.2012

Винник О. М. К проблеме корпоративных конфликтов

Посвящено корпоративным конфликтам в современных условиях хозяйствования. Рассматриваются составляющие корпоративных конфликтов, причины их возникновения, правовые средства их предупреждения и разрешения.

Ключевые слова: конфликт интересов; корпоративные интересы; корпоративный конфликт; разрешение корпоративных конфликтов; совершенствование правового регулирования.

Vinnyk, O. M. To the Problem of Corporate Conflicts

This article is devoted to corporate conflict in contemporary economy. Components of corporate conflicts, their causes, remedies and prevention are considered.

Key words: conflict of interests, corporate interests, corporate conflict, resolving corporate conflicts, improvement of legal regulation.

